

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ

نقشه راه در تدوین
الکوی اسلامی - ایرانی پیشرفت

(جلد اول)
(فصل اول تا هجدهم)

به کوشش:

دکتر محمدهادی زاهدی وفا

عضو هیئت علمی دانشگاه امام صادق (علیه السلام)

دکتر حجت الله عبدالملکی

عضو هیئت علمی دانشگاه امام صادق (علیه السلام)

دکتر محمد نعمتی

عضو هیئت علمی دانشگاه امام صادق (علیه السلام)

انتشارات
دانشگاه امام صادق علیه السلام

عنوان: نقشه راه در تدوین الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت (جلد اول)
به کوشش: محمدهادی زاهدی وفا، حجت‌الله عبدالملکی، محمد نعمتی

ناشر: دانشگاه امام صادق علیه‌السلام

صفحه‌آرا و ویراستار: رضا عبداللهی بجندی

طراح جلد: محمد روشنی

نمایه‌ساز و ناظر نسخه‌پردازی و چاپ: رضا دیا

چاپ و صحافی: چاپ سپیدان

چاپ اول: ۱۳۹۹

قیمت: ۸۸۰/۰۰۰ ریال

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۱۴-۸۰۸-۷

فروشگاه مرکزی: تهران: خیابان انقلاب، بین خیابان فخررازی و خیابان دانشگاه، مجتمع پارسا، همکف، واحد ۲ و ۳
تلفن: ۶۶۹۷۳۲۱۲

فروشگاه کتاب صادق: تهران: بزرگراه شهید چمران، پل مدیریت، ضلع شمالی دانشگاه

صندوق پستی ۱۵۹-۱۴۶۵۵ • کد پستی: ۱۴۶۵۹۴۳۶۸۱ • تلفکس: ۸۸۳۷۰۱۴۲

فروشگاه اینترنتی: [E-mail: pub@isu.ac.ir](mailto:pub@isu.ac.ir) • www.ketabesadiq.ir

سرشناسه: زاهدی‌وفا، محمدهادی، ۱۳۴۲ - گردآورنده

عنوان و نام پدیدآور: نقشه راه در تدوین الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت / به کوشش محمدهادی زاهدی‌وفا، حجت‌الله عبدالملکی، محمد نعمتی.

مشخصات نشر: تهران: دانشگاه امام صادق (ع)، ۱۳۹۹.

مشخصات ظاهری: ۳ ج.

شابک ج ۱: ۷-۸۰۸-۲۱۴-۶۰۰-۹۷۸

شابک ج ۲: ۰-۸۱۰-۲۱۴-۶۰۰-۹۷۸

شابک ج ۳: ۷-۸۱۱-۲۱۴-۶۰۰-۹۷۸

موضوع: پیشرفت - جنبه‌های مذهبی - اسلام - مقاله‌ها و خطابه‌ها

شناسه افزوده: عبدالملکی، حجت‌الله، ۱۳۶۰ - گردآورنده

شناسه افزوده: نعمتی، محمد، ۱۳۵۷ - گردآورنده

شناسه افزوده: دانشگاه امام صادق (ع)

رده بندی کنگره: ۲/۲۳۰ BP

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۴۸۳۳

شماره کتابشناسی ملی: ۶۱۲۸۷۸۸

تمام حقوق محفوظ است، هیچ بخشی از این کتاب بدون اجازه مکتوب ناشر قابل تکثیر یا تولید مجدد به هیچ شکلی از جمله چاپ، فتوکپی، انتشار الکترونیکی، فیلم و صدا و انتقال در فضای مجازی نمی‌باشد.

این اثر تحت پوشش قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان ایران قرار دارد.

فهرست مطالب

۲۵ سخن ناشر
۲۷ پیشگفتار
۲۹ مقدمه
۲۹ ۱. فهرست نشست‌ها
۳۲ ۲. خلاصه نشست‌ها
۳۶ ۳. نقشه راه الگو
۳۶ ۳.۱. ضرورت تدوین الگو
۳۶ ۳-۲. مفهوم‌شناسی مفاهیم پایه‌ای الگو
۳۶ ۳-۲-۱. مفهوم الگو
۳۸ ۳-۲-۲. مفهوم پیشرفت
۴۵ ۳-۲-۳. مبانی پیشرفت
۴۹ ۳-۲-۴. مفهوم اسلامیت
۵۲ ۳-۲-۵. مفهوم ایرانیت
۵۳ ۳-۲-۶. روابط بین مفاهیم
۵۸ ۳-۳. روش‌شناسی تدوین الگو
۶۱ ۳-۳-۱. سیر تدوین الگو
۶۳ ۳-۳-۲. طراحی الگو
۶۳ ۳-۳-۳. موانع تدوین الگو
۶۵ ۲-۳-۴. الزامات تدوین الگو
۷۷ ۴-۳. اجرای الگو
۷۷ ۳-۴-۱. الزامات پیشرفت
۷۸ ۳-۴-۲. موانع پیشرفت

فصل اول. مقدمه‌ای بر روش‌شناسی طراحی نقشه راه در تدوین الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت /	محمدهادی زاهدی وفا.....	۸۳
۱. تاریخچه تئوری‌های توسعه.....		۸۳
۲. انسان اومانستی، مبنای فلسفی همه تئوری‌های توسعه.....		۸۵
۳. هنجاری یا اثباتی بودن تئوری‌های توسعه.....		۸۶
۴. مبانی الگوی پیشرفت: انسان‌شناسی، روش‌شناسی و جهان‌شناسی.....		۸۶
۵. روش‌های مورد نیاز برای تولید الگو: روش علمی و روش سازمانی.....		۸۹

بخش اول

تدوین الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت: ملاحظات مفهومی

فصل دوم. تبیین مفهوم پیشرفت بر اساس بیانات مقام معظم رهبری با استفاده از روش‌شناسی	داده‌بنیاد/ علی سعیدی.....	۹۳
چکیده.....		۹۳
۱. مقدمه.....		۹۴
۲. روش تحقیق.....		۹۴
۳. فرایند تحقیق.....		۹۶
۳-۱. تحلیل فراز.....		۹۷
۳-۲. فرایند تحلیل مضمونی.....		۹۷
۳-۳. کدگذاری.....		۹۸
۳-۴. مرحله مفهوم‌سازی.....		۹۸
۳-۵. مقوله‌بندی.....		۱۰۰
۴. تبیین و بسط نقشه راه تدوین الگوی پیشرفت.....		۱۰۰
۴-۱. مبانی پیشرفت.....		۱۰۲
۴-۱-۱. اهداف نظام.....		۱۰۲
۴-۱-۲. مبانی معرفتی.....		۱۰۲
۴-۱-۳. مبانی انسان‌شناختی.....		۱۰۴
۴-۱-۴. ویژگی‌های ساختاری.....		۱۰۵
۴-۲. اصول پیشرفت.....		۱۰۶
۴-۲-۱. مشروعیت.....		۱۰۷
۴-۲-۲. عدالت.....		۱۰۷

فهرست مطالب □ ۷

۱۱۰ استقلال. ۳-۲-۴
۱۱۱ آزادی و عزت انسان‌ها. ۴-۲-۴
۱۱۱ عرصه‌های پیشرفت. ۳-۴
۱۱۲ پیشرفت در عرصه فکر. ۱-۳-۴
۱۱۲ پیشرفت در عرصه علم. ۲-۳-۴
۱۱۵ پیشرفت در عرصه زندگی. ۳-۳-۴
۱۱۶ پیشرفت در عرصه معنویت. ۴-۳-۴
۱۱۷ جمع‌بندی
۱۲۶ منابع
۱۲۸ نقطه نظرات اعضاء هیئت داوران
۱۲۸ استاد داور اول: دکتر امامی
۱۲۹ استاد داور دوم: دکتر رازینی
۱۳۰ استاد داور سوم: دکتر ذوالفقاری
۱۳۰ استاد داور چهارم: آقای ایناری‌نیا
۱۳۱ استاد داور پنجم: دکتر لاجوردی
۱۳۳ فصل سوم. رویکردهای ناظر به اسلامیت یک الگوی پیشرفت / سید احسان خاندوزی
۱۳۳ چکیده
۱۳۴ ۱. جایگاه گفتمانی الگو
۱۳۷ ۲. رویکردهای معطوف به اسلامیت الگو
۱۳۸ ۱-۲. رویکرد مبتنی بر محور مسلمین
۱۳۹ ۲-۲. رویکرد مبتنی بر پیرایش الگو
۱۴۰ ۳-۲. رویکرد مبتنی بر روش الگو
۱۴۲ ۴-۲. رویکرد مبتنی بر زمینه الگو
۱۴۳ ۵-۲. رویکرد مبتنی بر گوهر
۱۴۵ ۶-۲. رویکرد مبتنی بر ابعاد
۱۴۶ ۷-۲. رویکرد مبتنی بر تأسیس
۱۴۸ نتیجه‌گیری
۱۵۱ منابع
۱۵۲ نقطه نظرات اعضاء هیئت داوران
۱۵۲ استاد داور اول: دکتر شعبانی

۱۵۲.....	استاد داور دوم: دکتر محبی
۱۵۳.....	استاد داور سوم: دکتر امامی
۱۵۴.....	استاد داور چهارم: دکتر بیگدلی
۱۵۷.....	فصل چهارم. مفهوم اسلامی بودن الگوی بومی پیشرفت / علیرضا عالی پناه
۱۵۷.....	چکیده
۱۵۸.....	مقدمه
۱۵۸.....	۱. مفاهیم
۱۵۸.....	۱-۱. الگو
۱۵۹.....	۱-۲. پیشرفت
۱۵۹.....	۱-۳. ایرانی
۱۶۰.....	۱-۴. اسلامی
۱۶۰.....	۲. مبانی تدوین الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت
۱۶۱.....	۲-۱. ضرورت تولید دانش های مضاف مربوط به گزاره های اعتباری
۱۶۴.....	۲-۲. تفاوت گزاره های حقوقی با سایر گزاره های اعتباری
۱۶۵.....	۳. اسلامی کردن الگوی ایرانی پیشرفت
۱۶۶.....	۳-۱. حیطه اختیارات حاکم در وضع قاعده
۱۶۷.....	۳-۲. تحدید اهداف
۱۶۷.....	۳-۳. تحدید و توسعه انگیزه
۱۶۹.....	منابع
۱۷۰.....	نظرات اعضاء هیئت داوران
۱۷۰.....	استاد داور اول: دکتر رازینی
۱۷۰.....	استاد داور دوم: دکتر بیگدلی
۱۷۲.....	استاد داور سوم: دکتر غلامی
	فصل پنجم. نسبت «ایرانیّت» و «اسلامیت» در الگوی پیشرفت؛ ضرورت تدقیق مفاهیم و عنوان / عباس تقویان
۱۷۳.....	چکیده
۱۷۴.....	مقدمه
۱۷۵.....	۱. ایرانیّت و هویت ملی
۱۷۶.....	۲. اسلام و ایران؛ از تعامل تا تقابل

فهرست مطالب □ ۹

۱۷۷.....	۳. نظریه جهان‌وطنی اسلام.....
۱۷۸.....	۴. نظام اسلامی نظامی فرامرزی و فراملی.....
۱۷۹.....	۵. مدالیل «الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت».....
۱۸۲.....	۶. سیره امام راحل (علیه‌السلام) و مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی).....
۱۸۳.....	نتیجه‌گیری.....
۱۸۴.....	منابع.....
۱۸۶.....	نقطه نظرات اعضاء هیئت داوران.....
۱۸۶.....	استاد داور اول: حجت‌الاسلام دکتر علیزاده.....
۱۸۷.....	استاد داور دوم: دکتر کوشکی.....
۱۸۸.....	استاد داور سوم: دکتر نعمتی.....
۱۸۹.....	استاد داور چهارم: دکتر لاجوردی.....

فصل ششم. روش‌شناسی تحقق اسلامیت و ایرانیت در الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت؛ تعامل

۱۹۱.....	روش قیاسی و استقرایی / حسین عرب اسدی.....
۱۹۱.....	چکیده.....
۱۹۲.....	۱. مقدمه و بیان مسئله.....
۱۹۳.....	۲. الگوی پیشرفت به چه معنا است؟.....
۱۹۷.....	۳. اسلامیت به چه معناست؟ روش اسلامی کردن چیست؟.....
۱۹۹.....	۴. ایرانیت چیست؟ روش ایرانی کردن چیست؟.....
۲۰۱.....	۵. نسبت بین ایرانیت و اسلامیت چیست؟ روش اسلامی ایرانی کردن چیست؟.....
۲۰۱.....	۶. روش استقرایی.....
۲۰۲.....	۵-۱-۱. مراحل.....
۲۰۳.....	۵-۱-۲. نقاط قوت.....
۲۰۳.....	۵-۱-۳. نقاط ضعف.....
۲۰۴.....	۵-۲. روش قیاسی.....
۲۰۴.....	۵-۲-۱. مراحل.....
۲۰۶.....	۵-۲-۲. نقاط قوت.....
۲۰۷.....	۵-۲-۳. نقاط ضعف.....
۲۰۷.....	۵-۳. روش ترکیبی.....
۲۰۸.....	۵-۳-۱. مراحل.....
۲۰۸.....	۵-۳-۱-۱. تدوین مبانی.....

۲۱۰ ۲-۱-۳-۵. انتخاب روش مناسب برای مطالعه مبانی و استخراج آن
۲۱۱ ۳-۱-۳-۵. استخراج اصول و چارچوب‌های الگو از مبانی
۲۱۱ ۴-۱-۳-۵. نیازسنجی بیرونی (بررسی وضعیت موجود) و قیاسی (مبتنی بر آموزه‌های دینی و نقد وضع موجود)
۲۱۲ ۵-۱-۳-۵. طراحی نظام حل مسئله الگو
۲۱۲ ۶-۱-۳-۵. طراحی شاخص‌های وضع مطلوب و نظام پایش و ارزیابی
۲۱۴ جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۲۱۶ یادداشت‌ها
۲۱۷ منابع
۲۱۹ نقطه نظرات اعضای هیئت داوران
۲۱۹ استاد داور اول: دکتر امامی
۲۲۰ استاد داور دوم: دکتر خاندوزی
۲۲۱ استاد داور سوم: دکتر غلامی
۲۲۳ فصل هفتم. مفهوم پیشرفت در قلمرو موضوعی فرهنگ / احمد پاکتچی
۲۲۴ ۱. وجه خودآگاهی در پیشرفت
۲۲۴ ۱-۱. تغییر و خودآگاهی در فرهنگ
۲۲۵ ۲-۱. خودآگاهی و پیشرفت
۲۲۹ ۳-۱. فرهنگ و پیشرفت
۲۳۰ ۲. دو مقوم چالشی فرهنگ در پیشرفت
۲۳۰ ۱-۲. تبیین الگوی چالشی دو مقوم
۲۳۱ ۲-۲. پیشرفت و جنبه دگرساختی فرهنگ
۲۳۲ ۳-۲. پیشرفت و جنبه یادمانی فرهنگ
۲۳۴ برآورد و نتیجه‌گیری
۲۳۶ منابع
۲۳۷ نقطه نظرات اعضای هیئت داوران
۲۳۷ استاد داور اول: دکتر لاجوردی
۲۳۸ استاد داور دوم: دکتر مهدوی
۲۳۹ استاد داور سوم: دکتر غلامی
۲۴۰ استاد داور چهارم: دکتر ایزدی

۲۴۳	فصل هشتم. پیشرفت اخلاق در پرتو پیشرفت اخلاقی / قاسم محمدی
۲۴۳	چکیده
۲۴۴	درآمد
۲۴۵	۱. پیشرفت و اخلاق، ملاحظه‌ای معناشناختی
۲۴۵	۱-۱. پیشرفت
۲۴۶	۱-۲. معرفت حوزه اخلاق
۲۴۷	۲. تعامل پیشرفت و اخلاق، رویکرد تحلیلی
۲۴۹	۳. چیستی پیشرفت اخلاق
۲۵۰	۴. چگونگی پیشرفت اخلاق
۲۵۲	۵. چالش‌های پیشرفت اخلاق
۲۵۴	نتیجه‌گیری
۲۵۵	منابع
۲۵۹	نقطه نظرات اعضای هیئت داوران
۲۵۹	استاد داور اول: دکتر شعبانی
۲۶۰	استاد داور دوم: دکتر کریمی
۲۶۱	استاد داور سوم: دکتر امانی
۲۶۲	استاد داور چهارم: دکتر غلامی
۲۶۵	فصل نهم. بازنگری در مفهوم الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت / محمدصادق کوشکی
۲۶۵	چکیده
۲۶۶	۱. طرح مسئله
۲۶۷	۲. بررسی مفهوم پیشرفت
۲۶۸	۳. مبانی مفهوم پیشرفت
۲۶۹	۴. مفهوم جایگزین: تمدن اسلامی - بومی
۲۷۱	۵. اسلام و تمدن‌سازی
۲۷۲	۶. مراحل ساخت یک تمدن
۲۷۵	نتیجه‌گیری
۲۷۵	منابع
۲۷۶	نقطه نظرات اعضای هیئت داوران
۲۷۶	استاد داور اول: دکتر محبی
۲۷۷	استاد داور دوم: دکتر عزیزی
۲۷۸	استاد داور سوم: دکتر مجیدی

بخش دوم

تدوین الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت
ملاحظات از علوم و معارف اسلامی (قرآن، حدیث و فقه)

فصل دهم. تحلیل غایت‌گرایانه خیرمداری قرآنی در پیشرفت / رضا محمدزاده	۲۸۳
۱. تعاریف پیشرفت و توسعه	۲۸۴
۲. پیشرفت در مباحث فلسفی	۲۸۵
۳. مفهوم خیر در قرآن	۲۸۷
نتیجه‌گیری	۲۹۰
نقطه نظرات اعضای هیئت داوران	۲۹۱
استاد داور اول: دکتر طباطبایی	۲۹۱
استاد داور دوم: دکتر گوهری	۲۹۲
استاد داور سوم: دکتر لاجوردی	۲۹۳
فصل یازدهم. چیستی پیشرفت از منظر قرآن کریم / عباس مصلائی پوریزدی	۲۹۵
چکیده	۲۹۵
طرح مسئله	۲۹۶
۱. مقدمه	۲۹۶
۲. پیشرفت در لغت	۲۹۷
۳. واژه‌های قریب المعنی با پیشرفت	۲۹۷
۴. تفاوت نگرش‌ها در مفهوم پیشرفت	۲۹۷
۵. بیان پیشرفت در قرآن کریم	۲۹۸
۶. تعاریف پیشرفت بر اساس قرآن کریم	۳۰۰
۶-۱. حیات طیبه	۳۰۰
۶-۲. طلب آبادانی در زمین	۳۰۱
۷. شاخص‌های پیشرفت از منظر قرآن کریم	۳۰۳
۷-۱. هدف پیشرفت	۳۰۳
۷-۲. چگونگی پیشرفت	۳۰۴
۷-۳. راه پیشرفت	۳۰۵
۷-۴. قابلیت پیشرفت برای همه انسان‌ها	۳۰۵
۷-۵. فراگیری و شمول پیشرفت در دایره همه ابعاد حیات	۳۰۵

فهرست مطالب □ ۱۳

۳۰۵	۸. عوامل پیشرفت از منظر قرآن کریم
۳۰۵	۸-۱. علم و دانش
۳۰۶	۸-۲. ارزش‌های معنوی
۳۰۶	۹. دلایل پیشرفت کشورهای غربی
۳۰۶	۱۰. زهد و پیشرفت
۳۰۷	نتیجه‌گیری
۳۰۸	منابع
۳۱۰	نقطه نظرات اعضای هیئت داوران
۳۱۰	استاد داور اول: دکتر لاجوردی
۳۱۲	استاد داور دوم: دکتر تقویان
۳۱۳	استاد داور سوم: دکتر محمدزاده

فصل دوازدهم. مفهوم، ارکان و شاخصه‌های پیشرفت اقتصادی از منظر آیات و روایات /

۳۱۷	مهدی ایزدی مبارکه
۳۱۷	چکیده
۳۱۸	۱. طرح مسئله
۳۱۹	۲. پیشرفت
۳۲۰	۳. توسعه
۳۲۲	۴. توسعه از منظر آیات و روایات
۳۲۳	۵. رشد
۳۲۴	۶. نمو
۳۲۵	۷. نمونه‌هایی از پیشرفت اقتصادی در ادیان گذشته
۳۲۶	۸. پیشرفت اقتصادی بر اساس آیات و روایات
۳۲۸	۹. پیشرفت اقتصادی از منظر امام خمینی (علیه السلام)
۳۲۹	۱۰. ارکان پیشرفت اقتصادی بر اساس آیات و روایات
۳۲۹	۱-۱۰. دانش
۳۳۲	۲-۱۰. برنامه‌ریزی
۳۳۲	۳-۱۰. کار
۳۳۳	۴-۱۰. بازار
۳۳۳	۵-۱۰. مصرف
۳۳۴	۶-۱۰. دولت

۳۳۵	۱۰-۶-۱. جمع‌آوری زکات، خمس و مالیات و ایجاد سیستم مالیاتی
۳۳۵	۱۰-۶-۲. نظارت بر بازار و رفع احتکار
۳۳۵	۱۰-۶-۳. پاسداری از حقوق مردم و تنظیم روابط ایشان
۳۳۵	۱۰-۶-۴. کوشش در جهت عمران و پیشرفت اقتصادی
۳۳۶	۱۰-۶-۵. ایجاد توازن و باز توزیع درآمد
۳۳۶	۱۱. نقش ارزش‌های معنوی در پیشرفت اقتصادی
۳۳۸	۱۲. تأثیر پیشرفت اقتصادی در تعالی معنوی
۳۳۹	۱۳. نقش منفی مفسد اخلاقی در پیشرفت اقتصادی
۳۴۰	۱۴. شاخص‌های پیشرفت اقتصادی
۳۴۵	۱۵. اهمیت و نقش عدالت در پیشرفت اقتصادی
۳۴۷	نتیجه‌گیری
۳۴۸	منابع
۳۵۱	نقطه نظرات اعضاء هیئت داوران
۳۵۱	استاد داور اول: دکتر مصلاهی پور
۳۵۲	استاد داور دوم: دکتر کریمی

فصل سیزدهم. مؤلفه‌های نظریه پیشرفت امت اسلامی در کتاب و سنت / حجت‌الاسلام علی‌رضا

۳۵۵	دهقانی فیروزآبادی
۳۵۵	چکیده
۳۵۶	مفردات نظریه و تعریف پیشرفت
۳۶۰	۱. ارکان
۳۶۰	۱-۱. حکمت
۳۶۱	۱-۲. قدرت
۳۶۴	۱-۲-۱. اظهار قدرت و یا سایر افتخارات
۳۶۵	۱-۳. علم
۳۶۶	۱-۳-۱. ترویج علم، گامی تسهیلی برای شناخت تکالیف شرعی
۳۶۷	۱-۴. پیروی از ولایت فقیه، حقانیت ولی فقیه
۳۶۷	۲. شروط
۳۶۷	۲-۱. انسجام مردمی
۳۶۸	۲-۲. معرفی و حفظ جایگاه فرزندانگان
۳۶۹	۲-۲-۱. کسب جلالت شأن و ابهت

۳۶۹ لزوم حفظ پایگاه اجتماعی خود
۳۷۰ حفظ جایگاه علماء و تبعیت از آن‌ها
۳۷۰ جایگاه مجاهدین و لزوم تکریم آن‌ها در مجال‌های مختلف جامعه
۳۷۱ جایگاه مؤمنین و نقش کمک کردن به آن‌ها در ریزش رحمت الهی
۳۷۲ حفظ جایگاه خانواده و والدین
۳۷۳ تکریم انسان‌ها به تناسب منزلت آن‌ها
۳۷۳ گسترش فرهنگ سپاس
۳۷۳ رعایت حزم و احتیاط و تقیه
۳۷۴ سایر مؤلفه‌های شروط
۳۷۴ موانع
۳۷۵ آداب و احکام
۳۷۶ جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۳۷۶ منابع
۳۷۸ نظرات اعضاء هیئت داوران
۳۷۸ استاد داور اول: دکتر مهدوی
۳۷۹ استاد داور دوم: دکتر محمدزاده

فصل چهاردهم. موانع و مقتضیات پیشرفت از منظر قرآن کریم / حجت‌الاسلام احمد علی قانع ۳۸۳

۳۸۳ چکیده
۳۸۵ ۱. مقدمه و پیش درآمد
۳۸۶ ۱-۱. همه انسان‌ها عزت و قدرت و سربلندی و آرامش را دوست دارند
۳۸۶ ۱-۲. پیشرفت و توسعه‌ای ارزش دارد که مقدمه پیشرفت عالم آخرت باشد
۳۸۷ ۱-۳. از ویژگی‌های پیشرفت قرآنی، همراه بودن آن با عدالت و قسط است
۳۸۸ ۱-۴. دین اسلام مخالف پیشرفت حساب شده و عادلانه دنیوی و استفاده انسان‌ها از طبیعت طبیعت نیست
۳۸۸ ۱-۵. خداوند متعال جواب همه نیازهای منطقی ما را در طبیعت قرار داده است
۳۸۸ ۱-۶. مؤمنان و صالحان بنا به وعده الهی خلیفه و وارث زمین خواهند شد
۳۸۹ ۱-۷. پیشرفت جامعه در گرو عمل به قانون اساسی اسلام است
۳۸۹ ۱-۸. خداوند خالق همه انسان‌هاست. او همه پیامبران را فرستاده و اساس همه شرایع را یکسان قرار داده است
۳۸۹ ۱-۹. لازم است قوانین پیشرفت در همه سطوح جامعه، سطوح مدیریت کلان و غیرکلان رعایت شود
۳۹۰ ۱-۱۰. پیشرفت نباید در سایه تسلط کفار و اجانب و تسلیم شدن به خواسته آن‌ها و پیروی از ایدئولوژی (ناصحیح) آن‌ها صورت پذیرد

۲. معرفی موانع و آفات پیشرفت ۳۹۰
- ۱-۲. حق و باطل، راست و دروغ، خالص و ناخالص را به هم آمیختن ۳۹۰
- ۲-۲. سیراب‌سازی هوی و هوس انسان‌ها ۳۹۰
- ۳-۲. سرقت مادی ۳۹۱
- ۴-۲. سرقت معنوی ۳۹۱
- ۵-۲. عمل کردن ناقص به قوانین الهی و قوانین وضعی جامعه ۳۹۲
- ۶-۲. شکستن عهد و پیمان در جامعه ۳۹۲
- ۷-۲. از آفات پیشرفت برخی علوم و دانش‌ها است ۳۹۲
- ۸-۲. خودباختگی نسبت به دشمنان دین و گوش به مدح یا ذم آن‌ها داشتن ۳۹۳
- ۹-۲. اهتمام ورزیدن به شخصیت و شهرت افراد ۳۹۳
- ۱۰-۲. کثرت ایام تعطیل ۳۹۴
- ۱۱-۲. برانگیختن حساسیت‌ها و تعصبات نژادی، قبیله‌ای، مذهبی و ملی و ۳۹۵
- ۱۲-۲. رباخواری و ربادهی ۳۹۵
- ۱۳-۲. سفیهانه خرج کردن ۳۹۵
- ۱۴-۲. حسادت انسان‌ها به یکدیگر ۳۹۶
- ۱۵-۲. همکاری‌های افراد و شرکت‌ها بر محور گناه و عدم تقوی ۳۹۶
- ۱۶-۲. خمر و قمار و ۳۹۷
- ۱۷-۲. کمک‌خواهی از گمراهان (اتخاذ مضلین) و رهاکردن مؤمنان (طرد مؤمنان) ۳۹۷
- ۱۸-۲. کم‌فروشی و گران‌فروشی ۳۹۷
- ۱۹-۲. خرافات و بدعت‌ها و اغلال ۳۹۸
- ۲۰-۲. تقلید کورکورانه از پیشینیان (آباء واجداد و کبراء) ۳۹۸
- ۲۱-۲. انجام هر امری که به پول ملی لطمه می‌زند ۳۹۹
- ۲۲-۲. اسراف و تبذیر ۳۹۹
- ۲۳-۲. بخل ورزیدن و عدم ادای تکالیف مالی و عدم انفاق در راه اعتدال ۴۰۰
- ۲۴-۲. هر نوع ستم و مقابله با دستورات الهی ۴۰۰
- ۲۵-۲. اتراف و خوشگذرانی‌های غافلانه و همراه با گناه ۴۰۰
- ۲۶-۲. عدم تعامل صحیح مردان و زنان در جامعه ۴۰۱
- ۲۷-۲. کنار گذاشتن استماع و تفکر و به جای آن حمله به مخالف بدون تدبیر ۴۰۱
- ۲۸-۲. ترک امر به معروف و نهی از منکر ۴۰۱
- ۲۹-۲. نفاق در زمینه‌های مختلف زندگی ۴۰۱
- ۳۰-۲. آسیب‌ها و آفت‌ها ۴۰۲

فهرست مطالب □ ۱۷

۴۰۲	۱-۳۰-۲. استهزاء و تمسخر شیاطین و شیطان صفت‌های داخلی و خارجی
۴۰۲	۲-۳۰-۲. تبلیغات سوء اجانب و منافقان و جاهلان داخلی و تهدیدات آن‌ها
۴۰۳	۳-۳۰-۲. ضربه دیدن از کفار و منافقان و درگیری‌های خونین با آن‌ها
۴۰۳	۴-۳۰-۲. ریزش‌ها (و از قطار پیاده شدن‌ها)
۴۰۳	۵-۳۰-۲. دوری از یأس
۴۰۳	۳. معرفی عوامل ترقی و پیشرفت
۴۰۴	۱-۳. معرفی عوامل پیشرفت در زمینه اقتصاد جامعه
۴۰۴	۱-۱-۳. استفاده از طبیات طبیعت و حلال‌ها
۴۰۴	۲-۱-۳. برنامه‌ریزی برای استفاده از انرژی‌های مختلف خدادادی و نعمت‌های طبیعی زمین و آسمان
۴۰۶	۳-۱-۳. استفاده از غذاهای طبیعی و سالمی که قرآن کریم معرفی می‌کند
۴۰۷	۴-۱-۳. لزوم بازنگری نظام بانکی کشور و ترویج قرض‌الحسنه
۴۰۷	۵-۱-۳. بازسازی و اصلاح نظام درآمد‌های شرعی یعنی زکات و خمس و خراج
۴۰۸	۲-۳. معرفی عوامل پیشرفت در زمینه فرهنگ جامعه
۴۰۸	۱-۲-۳. احترام به منطق و استدلال همه انسان‌ها
۴۰۹	۲-۲-۳. شکرگزاری عامل ابقای نعم الهی و جذب نعمت‌های بیشتر
۴۰۹	۳-۲-۳. از برنامه‌های لازم برای پیشرفت افراد و بالتبع پیشرفت جامعه، هجرت است
۴۱۰	۴-۲-۳. استحکام قراردادهای و پیمان‌ها و وفاداری به آن‌ها
۴۱۱	۵-۲-۳. استفاده از افراد به اندازه ظرفیت آن‌ها و نه بیشتر و نه کمتر
۴۱۱	۶-۲-۳. امر به معروف و نهی از منکر
۴۱۲	۷-۲-۳. رعایت حقوق کامل انسان‌ها یکی از کلیدهای پیشرفت است
۴۱۲	۸-۲-۳. شکر و سپاس و تشویق و تحمید کسانی که تلاشگرند و کار می‌کنند
۴۱۳	۹-۲-۳. اصلاح فرهنگ مهریه زنان در ازدواج
۴۱۳	۱۰-۲-۳. آسان‌گیری در امر ازدواج
۴۱۴	۱۱-۲-۳. لزوم تشریح مباحث مبتلابه شرعی مثل ارث یا دیات در رسانه‌ها توسط کارشناسان آگاه
۴۱۴	۱۲-۲-۳. ترویج ازدواج موقت
۴۱۴	۱۳-۲-۳. تعاون و همیاری بر انجام نیکی‌ها
۴۱۵	۱۴-۲-۳. رعایت عدالت میان خودی و دشمن
۴۱۵	۱۵-۲-۳. الگوسازی از بزرگان
۴۱۵	۱۶-۲-۳. لزوم برنامه‌ریزی دقیق و کامل برای زاد و ولد
۴۱۵	۱۷-۲-۳. عدم غرور و فریفته شدن به دستاوردها و پیروزی‌ها
۴۱۶	۱۸-۲-۳. استغفار

- ۳-۲-۱۹. استقامت ۴۱۶
- ۳-۲-۲۰. ترغیب و تشویق مردم بر انجام اموری که اصطلاحاً «باقیات الصالحات» نامیده می‌شود ۴۱۶
- ۳-۲-۲۱. لزوم شور و مشورت با مردم ۴۱۷
- ۳-۳. معرفی عوامل پیشرفت در زمینه سیاست و حکومت جامعه ۴۱۷
- ۳-۳-۱. قاطعیت در اجرای قوانین وضعی و دستورات الهی ۴۱۷
- ۳-۳-۲. با گران‌فروشی‌ها و انگل‌ها و زالوهای اقتصادی باید برخورد قاطع داشت ۴۱۸
- ۳-۳-۳. وحدت امت و ملت و دوری از تفرقه ۴۱۸
- ۳-۳-۴. عدم خوف از تهدید دشمنان ۴۱۹
- ۳-۳-۵. بستن راه‌های مفت‌خوری و باطل‌خوری در جامعه ۴۱۹
- ۳-۳-۶. اصلاح و تقویت قوه قضائیه یعنی اصلاح جامعه ۴۱۹
- ۳-۳-۷. برخورد قاطع با محاربان و مفسدان فی الارض ۴۲۰
- ۳-۳-۸. برنامه‌ریزی برای سیر در زمین به قصد کسب عبرت و تجربه در دانشگاه‌ها و مدارس با برنامه‌ریزی دقیق و توجه به اهداف عالیّه و ۴۲۰
- ۳-۳-۹. جدیت در امر اصلاح پوشش و لباس مردم با انجام کارهای فرهنگی و برخورد قانونی ۴۲۰
- ۳-۳-۱۰. بهره‌گیری بیشتر و بیش از پیش از مساجد که همانا خانه‌های خدا بر روی زمین هستند ۴۲۱
- ۳-۳-۱۱. لزوم ساخت پارکینگ‌های طبقاتی توسط مراکز عمومی ۴۲۱
- ۳-۳-۱۲. داشتن برترین و بالاترین سلاح‌های دفاعی حق مسلمانان است ۴۲۲
- ۳-۳-۱۳. برخورد قاطع با اعتداء دشمنان ۴۲۲
- ۳-۳-۱۴. اخذ تعهد در مقابل تحصیل مجانی دانشگاه‌ها و اعمال آن ۴۲۳
- ۳-۳-۱۵. استفاده از تخصص‌های متناسب برای شغل‌ها و پست‌ها ۴۲۳
- ۳-۳-۱۶. آنچه مفید است باید بماند و آنچه مضر و یا بی‌فایده است باید برود ۴۲۴
- ۳-۳-۱۷. لزوم کنترل جدی ذبح در کشور و تحصیل طیبات به عنوان غذای ملت مسلمان ۴۲۴
- ۳-۳-۱۸. همکاری دولت در تأمین مسکن مردم ۴۲۴
- ۳-۳-۱۹. عدم تمایل و میل به ستمکاران ۴۲۵
- ۳-۳-۲۰. عدم افشای اسرار و لزوم برخورد قاطع و مجازات کسانی که اسرار نظام را فاش می‌کنند ۴۲۵
- ۳-۳-۲۱. لزوم تقویت و اصلاح مؤسسات بیماری و بیکاری ۴۲۵
- ۳-۳-۲۲. مردمی‌تر شدن زندگی مسئولان ۴۲۵
- ۴۲۶ نتیجه‌گیری
- ۴۲۷ نظرات اعضاء هیئت داوران
- ۴۲۷ استاد داور اول: حجت‌الاسلام دهقانی
- ۴۲۹ استاد داور دوم: دکتر ایزدی

۴۳۰ استاد داور سوم: دکتر لاجوردی
۴۳۱ استاد داور چهارم: دکتر تقویان
۴۳۳	فصل پانزدهم. رابطه عدالت و پیشرفت در فقه و احادیث شیعه / حجت الاسلام سیدعلی حسینی ...
۴۳۳ چکیده
۴۳۳ ارجمندی و فضیلت عدالت
۴۳۵ ۱. تعریف عدالت
۴۳۵ ۱-۱. انواع عدالت
۴۳۶ ۱-۲. تعریف عدالت از نگاه دانشوران مسلمان
۴۳۶ ۱-۲-۱. رعایت حد وسط و اجتناب از افراط و تفریط
۴۳۷ ۱-۲-۲. اعطای حقوق
۴۴۰ ۱-۲-۳. وضع بایسته (وضع الشیئی فی موضعه)
۴۴۱ ۱-۲-۴. حکومت قانون
۴۴۳ ۱-۲-۵. توازن و تکامل اجتماعی
۴۴۴ ۱-۲-۶. استغناء همه مردم
۴۴۶ ۱-۲-۷. نکته‌هایی درباره تعریف عدالت
۴۴۶ ۱-۲-۷-۱. مساوات در برابر قانون (حکومت قانون)
۴۴۸ ۱-۲-۷-۲. بهره‌وری همه مردم از امکانات عمومی
۴۴۹ ۱-۳. تعریف عدالت در فقه
۴۵۰ ۱-۴. تقوا و عدالت فردی
۴۵۱ ۱-۵. مراقبت کارگزاران بر اجرای عدالت
۴۵۲ ۲. اهمیت آبادانی و پیشرفت
۴۵۸ ۳. عدالت راهبرد آبادانی و پیشرفت
۴۶۰ نتیجه‌گیری
۴۶۲ منابع
۴۶۶ نظرات اعضاء هیئت داوران
۴۶۶ استاد داور اول: حجت‌الاسلام دکتر رجحان
۴۶۶ استاد داور دوم: حجت‌الاسلام دهقانی
۴۶۸ استاد داور سوم: دکتر مهدوی

فصل شانزدهم. پیشرفت و توسعه و بایدها و نبایدهای آن در نظام فقه / اصغر آقا مهدوی ۴۷۱

۴۷۱	چیکده
۴۷۲	مقدمه
۴۷۲	۱. بررسی واژه‌های توسعه و پیشرفت
۴۷۳	۲. نگاهی اجمالی به مسئله توسعه و پیشرفت در قرآن
۴۷۴	۳. نگاهی اجمالی به مسئله توسعه و پیشرفت در روایات
۴۷۶	۴. فقه و توسعه و پیشرفت
۴۷۷	۴-۱. فقه و موضوعات جدید، برنامه‌ریزی در علم فقه
۴۷۹	۴-۲. قابلیت احکام اسلامی انطباق احکام اسلامی در شرایط مختلف زمانی و مکانی
۴۸۰	۴-۲-۱. تفکیک بین حوزه معاملات و عبادات
۴۸۰	۴-۲-۲. قواعد تعدیل‌کننده
۴۸۱	۴-۲-۳. منطقه الفراغ
۴۸۱	۴-۲-۴. احکام حکومتی
۴۸۲	۴-۲-۵. عرف و بنای عقلاء
۴۸۳	۴-۲-۶. پذیرش مصلحت در نظام فقه
۴۸۴	۵. مبانی الزام و التزام در فقه امامیه
۴۸۵	نتیجه‌گیری
۴۸۷	منابع
۴۸۹	نظرات اعضای هیئت داوران
۴۸۹	استاد داور اول: حجت‌الاسلام دکتر مصباحی مقدم
۴۹۲	استاد داور دوم: دکتر مصلابی پور
۴۹۳	استاد داور سوم: دکتر ایزدی

فصل هفدهم. جامعه‌شناسی شیعی و امکان یا امتناع الگوی پیشرفت در جمهوری اسلامی ایران /

۴۹۵	سیدمجید امامی
۴۹۵	مقدمه
۴۹۷	هندسه مفهومی
۴۹۷	الف. از آگاهی اجتماعی تا دانش اجتماعی
۴۹۷	ب. از اندیشه اجتماعی تا نظریه اجتماعی
۴۹۸	ج. از امر اجتماعی تا جامعه‌شناسی
۴۹۹	د. از جامعه‌شناسی بومی تا جامعه‌شناسی شیعی

۵۰۰	طرح مسئله
۵۰۲	توسعه اجتماعی؛ مبانی به مثابه نظریه و مسائل به مثابه واقعیت
۵۰۴	۱- فقدان جامعه‌شناسی خرد در کنار اجتماعیات کلان
۵۰۵	۲- تحجر یا تجدد در ادراک عرف و تغییرات اجتماعی
۵۰۸	۳- عدم تعمیم عقلانیت فقهی به سایر گزاره‌ها
۵۰۹	۴- درک ضیق و یکسویه از مفهوم حکم شرعی
۵۰۹	۵- منطقه‌الفراغ دین و شأن جامعه‌بینی ولی فقیه
۵۱۰	نتیجه‌گیری و پیشنهاد
۵۱۲	منابع
۵۱۴	نظرات هیئت داوران
۵۱۴	استاد داور اول: دکتر مهدوی
۵۱۵	استاد داور دوم: حجت‌الاسلام دهقانی
۵۱۷	استاد داور سوم: دکتر طغیانی
۵۱۸	استاد داور چهارم: دکتر جعفری
فصل هجدهم. توسعه مرزهای فقه، تنها راه نیل به الگوی اسلامی پیشرفت / حجت‌الاسلام علی	
۵۱۹	نعمتی
۵۱۹	چکیده
۵۲۰	۱. مقدمه: ماهیت الگوی مطلوب
۵۲۳	۲. وضعیت پیشین و کنونی
۵۲۶	۳. علوم اجتماعی موجود، جهت‌داری آن و نیاز به نظریه اخلاقی بدیل
۵۳۱	۴. نقشه راه نیل به الگوی مطلوب اسلامی
۵۳۱	۴-۱. تولید علوم اجتماعی اسلامی با درآمیختن علوم اجتماعی با فقه
۵۳۳	۴-۲. ثمرات الگوی فقه‌محور
۵۳۵	نتیجه‌گیری
۵۳۶	منابع
۵۳۸	نظرات هیئت داوران
۵۳۸	استاد داور اول: حجت‌الاسلام دهقانی
۵۳۹	استاد داور دوم: دکتر خاندوزی
۵۴۰	استاد داور سوم: دکتر مهدوی
۵۴۱	استاد داور چهارم: دکتر فرقانی
۵۴۵	نمایه

فهرست جدول‌ها

جدول ۱. فهرست مقالات سلسله نشست‌های الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت	۲۹
جدول ۲. موضوعات اصلی مقالات سلسله نشست‌های الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت	۳۳
جدول ۳. بررسی اندیشه‌ها	۳۵
جدول ۴. مبانی الگو	۴۶
جدول ۵. مباحث ارائه شده پیرامون مفاهیم پایه‌ای الگو	۵۶
جدول ۶. مباحث مطرح در روش‌شناسی تدوین الگو	۷۳
جدول ۷. پیشرفت اسلامی - ایرانی و مؤلفه‌های آن	۷۹
جدول ۸. پیشرفت و حوزه‌های کاربردی	۸۱
جدول ۱-۲. نمونه‌ای از جدول مفاهیم	۹۹
جدول ۱-۴. مؤلفه‌های اساسی انواع گزاره‌ها	۱۶۴
جدول ۱-۶. مراحل پیشنهادی در طراحی الگوی پیشرفت اسلامی - ایرانی	۲۱۳

فهرست شکل‌ها

شکل ۱. موضوعات اصلی مقالات سلسله نشست‌های الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت	۳۴
شکل ۲. تقسیم‌بندی از انواع مبانی الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت	۴۶
شکل ۳. محورهای اساسی حول مفهوم‌شناسی الگو	۵۸
شکل ۴. موضوعات اصلی ناظر به روش‌شناسی الگو	۷۶
شکل ۵. حوزه‌های کاربردی چهارگانه مقالات	۸۰
شکل ۱-۲. مقالات استخراج شده حول نقشه راه تدوین الگوی پیشرفت	۱۰۱
شکل ۱-۶. نهادهای تأثیرگذار در طراحی الگوی پیشرفت	۱۹۲
شکل ۲-۶. سطح تبیین از الگو	۱۹۶
شکل ۳-۶. قالب‌های تأثیرپذیری الگوی پیشرفت از اسلام	۱۹۹
شکل ۴-۶. مراحل مورد استفاده در روش قیاسی	۲۰۵
شکل ۵-۶. دو سر طیف برنامه‌ریزی و تدوین الگو	۲۰۸
شکل ۶-۶. انواع مبانی مورد توجه در فرایند تدوین الگوی پیشرفت	۲۱۰
شکل ۷-۶. تمرکز بر نیازسنجی بیرونی و قیاسی و استخراج نظام مسائل الگو	۲۱۲

فهرست نمودارها

- نمودار ۱. تعداد مقالات که در هر بحث ارائه شده است ۳۴
- نمودار ۲. نسبت مباحث ارائه شده به کل مباحث ۳۵
- نمودار ۳-۱. سیر تاریخی پرسش‌های پیشرفت و توسعه در ایران ۱۳۶
- نمودار ۳-۲. چکیده معیارهای چندگانه يك معرفت اسلامی ۱۴۶
- نمودار ۳-۳. هفت رویکرد به اسلامیت الگو ۱۴۸

فهرست ضمیمه‌ها

- ضمیمه ۲-۱. جدول تحلیل مضمونی ۱۱۹
- ضمیمه ۲-۲. کدهای اختصاص داده شده به بیانات ۱۲۵

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ»
وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُودَ وَسُلَيْمَانَ عِلْمًا وَقَالَا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي
فَضَّلَنَا عَلَى كَثِيرٍ مِّنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ
(قرآن کریم. سوره مبارکه النمل/ آیه شریفه ۱۵)

سخن ناشر

رسالت و مأموریت دانشگاه امام صادق (علیه السلام) «تولید علوم انسانی اسلامی» و «تربیت نیروی درجه یک برای نظام» (که در راهبردهای ابلاغی مقام معظم رهبری مدظله تعین شده) است. اثرپذیری علوم انسانی از مبانی معرفتی و نقش معارف اسلامی در تحول علوم انسانی، دانشگاه را بر آن داشت که به طراحی نو و بازمهندسی نظام آموزشی و پژوهشی جهت پاسخگویی به نیازهای نوظهور انقلاب، نظام اسلامی، و تربیت اسلامی به عنوان یک اصل محوری برای تحقق مأموریت خویش پردازد و بر این باور است که علم توأم با تزکیه نفس می‌تواند هویت جامعه را متأثر در مسیر تعالی و رشد قرار دهد.

از این حیث «تربیت» را می‌توان مقوله‌ای محوری یاد نمود که وظایف و کار ویژه‌های دانشگاه، در چارچوب آن معنا می‌یابد؛ زیرا که «علم» بدون «تزکیه» بیش از آنکه ابزاری در مسیر تعالی و اصلاح امور جامعه باشد، عاملی مشکل‌ساز خواهد بود که سازمان و هویت جامعه را متأثر و دگرگون می‌سازد.

از سوی دیگر «سیاست‌ها» تابع اصول و مبادی علمی هستند و نمی‌توان منکر این تجربه تاریخی شد که استواری و کارآمدی سیاست‌ها در گرو انجام پژوهش‌های علمی و بهرمندی از نتایج آن‌هاست. از این منظر پیشگامان عرصه علم و پژوهش، راهبران اصلی جریان‌های فکری و اجرایی به حساب می‌آیند و نمی‌توان آینده درخشانی را بدون توانایی‌های علمی - پژوهشی رقم زد و سخن از «مرجعیت علمی» در واقع پاسخ‌گویی به این نیاز بنیادین است.

دانشگاه امام صادق (علیه السلام) در واقع یک الگوی عملی برای تحقق ایده دانشگاه اسلامی در شرایط جهان معاصر است. الگویی که هم‌اکنون ثمرات نیکوی آن در فضای ملی و بین‌المللی قابل مشاهده است. طبعاً آنچه حاصل آمده محصول نیت خالصانه و جهاد علمی مستمر مجموعه

بنیان‌گذاران و دانش‌آموختگان این نهاد است که امید می‌رود با اتکا به تأییدات الهی و تلاش همه‌جانبه اساتید، دانشجویان و مدیران دانشگاه، بتواند به مرجعی تمام‌عیار در گستره جهانی تبدیل گردد.

معاونت پژوهشی دانشگاه امام صادق (علیه‌السلام) با توجه به شرایط، امکانات و نیازمندی جامعه در مقطع کنونی با طرحی جامع نسبت به معرفی دستاوردهای پژوهشی دانشگاه، ارزیابی سازمانی - کارکردی آنها و بالاخره تحلیل شرایط آتی اقدام نموده که نتایج این پژوهش‌ها در قالب کتاب، گزارش، نشریات علمی و... تقدیم علاقه‌مندان می‌گردد. هدف از این اقدام - ضمن قدردانی از تلاش خالصانه تمام کسانی که با آرمان و اندیشه‌ای بزرگ و ادعایی اندک در این راه گام نهادند - درک کاستی‌ها و اصلاح آنها است تا از این طریق زمینه پرورش نسل جوان و علاقه‌مند به طی این طریق نیز فراهم گردد؛ هدفی بزرگ که در نهایت مرجعیت مکتب علمی امام صادق (علیه‌السلام) را در گستره بین‌المللی به همراه خواهد داشت (ان‌شاءالله).

وَلِلَّهِ الْحَمْدُ

معاونت پژوهشی دانشگاه

پیشگفتار

توسعه اقتصادی به معنای عمومی ارتقاء سطح رفاه و وضعیت معیشت افراد جامعه، از دغدغه‌های اساسی مدیران جوامع مختلف بوده و هست. جایگاه این عامل در مدیریت کلان اقتصادی و اجتماعی موجب توجه اندیشمندان حوزه‌های مختلف این علوم و در نتیجه ارائه نظریات متعدد در تبیین مفهوم و تصریح عوامل مؤثر بر آن در ادوار مختلف بوده است.

با وجود اینکه مبحث توسعه اقتصادی در ادوار مختلف تاریخ معاصر ایران مورد توجه بوده است، نام‌گذاری دهه چهارم انقلاب اسلامی با عنوان دهه پیشرفت و عدالت از سوی رهبر معظم انقلاب اسلامی (مدظله‌العالی) نقطه عطفی در حوزه‌های نظری و کاربردی برنامه‌ریزی به اصطلاح توسعه در کشور ایجاد نمود. ایشان در بیانات مختلف به تشریح موضوعات و جوانب پیشرفت از جمله مفهوم، مبانی، اصول، فرایند، موانع و الزامات پرداختند. معظم له علت نام‌گذاری این دهه به عنوان دهه پیشرفت و عدالت را «آمادگی‌های بسیار وسیع و عظیمی» می‌دانند که در دهه آینده در ایران برای پیشرفت و عدالت به وجود آمده است. از دیدگاه ایشان «ملت، آماده یک حرکت پرشتاب و بزرگی به سمت پیشرفت و عدالت است؛ چیزی که در دهه‌های قبل، این امکان با این گستردگی برای ملت فراهم نبود».

بی‌شک سرآغاز حرکتی شتابنده در مسیر رشد و پیشرفت اسلامی در کشور، تقویت و توسعه مبانی و ساختار علمی و نظری این الگو است. این امر خطیر، وظیفه جامعه علمی کشور در تمامی حوزه‌های مرتبط را تشدید می‌کند. بدین جهت سازماندهی نیروهای علمی کشور و هم‌افزایی قوای ایشان مورد تأکید مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) قرار گرفته است.

از این رو سلسله نشست‌های الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت در جهت تحقق منویات مقام معظم رهبری با اهداف ذیل برگزار گردید:

- جمع‌آوری و جمع‌بندی اولیه نظریات ارائه شده در ابعاد نظری و کاربردی الگو؛

- زمینه‌سازی جهت تولید اندیشه و نظریه‌پردازی در ابعاد نظری و کاربردی الگو، از طریق:
 - دعوت از اندیشمندان و صاحب‌نظران حوزه‌های مرتبط جهت تشریح ابعاد نظری و کاربردی الگو، با ارائه مقاله و سخنرانی؛
 - کمک به جریان هم‌اندیشی و هم‌افزایی در تبیین نظری و کاربردی الگو، با دعوت از اساتید منتخب در حوزه‌های مرتبط جهت حضور در جلسات سخنرانی و ارزیابی و اظهارنظر در خصوص مقالات و سخنرانی‌های ارائه شده؛
 - پشتیبانی از برنامه‌های علمی قابل تعریف در پیگیری موضوعات و ابعاد جدید الگو (کشف و طرح شده در جریان سخنرانی‌ها، ارزیابی‌ها و هم‌اندیشی‌ها)؛
 - فراهم‌سازی منبع علمی و نظری با هدف طراحی نقشه راه در تدوین نهایی الگو.
- محصول نهایی این نشست‌ها، تهیه و جمع‌بندی کلی نظریات و دیدگاه‌های اندیشمندان در حوزه الگو و فراهم نمودن منبع علمی و نظری کافی با هدف طراحی نقشه راه در تدوین نهایی الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت خواهد بود.

مقدمه

۱. فهرست نشست‌ها

در سلسله نشست‌های الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت، تلاش شد تا از دیدگاه‌ها، اندیشه‌ها، نظریه‌ها و توانمندی‌های علمی و پژوهشی صاحب‌نظران و محققان برجسته در تبیین ماهیت، مبانی نظری و ساختار الگو استفاده شود. به این منظور در مجموع پنجاه نشست تخصصی در حوزه‌های مرتبط از مرداد ماه تا آذر ماه ۱۳۹۰ برگزار گردید. فهرست این پنجاه نشست به ترتیب برگزاری که هر یک از آن‌ها بر پایه مقاله ارائه می‌شد از این قرار است:

جدول ۱. فهرست مقالات سلسله نشست‌های الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت

شماره نشست	عنوان مقاله	نام نویسنده
۱	مقدمه‌ای بر روش‌شناسی طراحی نقشه راه در تدوین الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت	دکتر محمدهادی زاهدی و وفا
۲	مبانی مفهومی، ضرورت و روش نظام‌سازی الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت از منظر اقتصاد اسلامی (تحلیل موردی: الگوی بانکداری)	دکتر حسین عیوضلو
۳	ضرورت مطالعه تاریخ اقتصادی در تدوین الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت	دکتر محمدجواد شریف‌زاده
۴	لزوم ایجاد گفتمان مشترك در مورد مفاهیم اساسی الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت	دکتر مهدی طغیانی دولت‌آبادی
۵	رابطه عدالت و پیشرفت در فقه و احادیث شیعه	دکتر سیدعلی حسینی
۶	پیشرفت و توسعه و بایدها و نبایدهای آن در نظام فقه	دکتر اصغر آقا مهدوی
۷	مفهوم، ارکان و شاخصه‌های پیشرفت اقتصادی از منظر آیات و روایات	دکتر مهدی ایزدی

۳۰ □ نقشه راه در تدوین الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت

شماره نشست	عنوان مقاله	نام نویسنده
۸	چیستی پیشرفت از منظر قرآن کریم	دکتر عباس مصلائی پور
۹	آینده‌نگری الهی، ضرورت تدوین الگوی پیشرفت کشور	دکتر غلامرضا گودرزی
۱۰	ارکان، ویژگی‌ها و الزامات نظام سنجش عملکرد سازمانی در چارچوب الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت	دکتر روح‌الله رازینی محمد نوروزی
۱۱	جایگاه منافع محرومین و ضرورت تأکید بر آن در طراحی و تدوین الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت (با تکیه بر دیدگاه مقام معظم رهبری)	عمار خسروجردی
۱۲	امنیت ملی و مبانی مفهومی الگوی پیشرفت: مؤلفه‌ها و شاخص‌ها	دکتر اصغر افتخاری
۱۳	الزامات سیاست خارجی و ملاحظات منطقه‌ای و بین‌المللی در طراحی و موفقیت الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت	دکتر محمدحسن خانی
۱۴	نگاشت نهادی الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت؛ الگوی تدوین الگو	دکتر مصطفی سمیعی نسب عرب اسدی
۱۵	نوسازی نظام از منظر رهبر انقلاب و نسبت آن با الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت در عرصه سیاسی	دکتر حسن مجیدی
۱۶	مؤلفه‌های نظریه پیشرفت امت اسلامی در کتاب و سنت	دکتر علیرضا دهقانی فیروزآبادی
۱۷	چیستی «الگو» در الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت: طرح‌واره‌ای از منظر خط مشی‌گذاری عمومی	دکتر سیدمجتبی امامی
۱۸	مفهوم اسلامی بودن الگوی بومی پیشرفت	دکتر علیرضا عالی‌پناه
۱۹	مبانی، سیر تدوین، مدل مفهومی و الزامات تدوین: «الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت»	سیدمهدی زریباف
۲۰	اصالت عقل در الگوی پیشرفت از دیدگاه ملاصدرا	دکتر محمدکاظم فرقانی
۲۱	موانع و مقتضیات پیشرفت از منظر قرآن کریم	دکتر احمدعلی قانع
۲۲	رویکردهای ناظر به اسلامیت یک الگوی پیشرفت	دکتر سیداحسان خاندوزی
۲۳	تبیین مفهوم پیشرفت بر اساس بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) با استفاده از روش‌شناسی داده‌بنیاد	علی سعیدی
۲۴	مقدمه‌ای بر رهیافت برنامه‌ریزی اقتصادی منطقه‌ای در الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت (مفهوم، فرایند و چارچوب برنامه‌ریزی)	دکتر حجت‌الله عبدالملکی
۲۵	نسبت «ایرانیت» و «اسلامیت» در الگوی پیشرفت؛ ضرورت تدقیق مفاهیم و عنوان	دکتر عباس تقویان

شماره نشست	عنوان مقاله	نام نویسنده
۲۶	نقش شهرها در الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت	دکتر رضا نصر اصفهانی
۲۷	فهم مبانی انسان‌شناختی توسعه در غرب در طراحی الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت	دکتر فرشاد شریعت جواد حیدری
۲۸	الزامات سیاسی در طراحی الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت	دکتر جلال درخشه
۲۹	روش‌شناسی دستیابی به الگوی مطلوب ترتیبات نهادی نظام تجارت خارجی اسلامی ایرانی	دکتر محمدجواد شریف‌زاده مجتبی حسنی فره‌تپه
۳۰	بایسته‌های طراحی الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت در حوزه حقوق	دکتر عطاالله بیگدلی
۳۱	مدیریت تقلیدپذیری در خط‌مشی‌های عمومی: به سوی الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت	دکتر سیدمجتبی امامی
۳۲	تدوین نقشه راه الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت: آسیب‌شناسی و ارائه رهنمودهای سیاستی - راهبردی	دکتر رضا بنی‌اسد
۳۳	پیشرفت اخلاق در پرتو پیشرفت اخلاقی	دکتر قاسم محمدی
۳۴	نگاهی تحلیلی، تطبیقی به نظام‌های دستمزد با تأکید بر الگوی اسلامی دستمزد در سطح کلان	دکتر احمد شعبانی
۳۵	مفهوم پیشرفت در قلمرو موضوعی فرهنگ	دکتر احمد پاکتیچی
۳۶	مبانی هستی‌شناختی الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت	دکتر محمد هادی همایون
۳۷	تحلیل غایت‌گرایانه خیرمداری قرآنی در پیشرفت	دکتر رضا محمدزاده
۳۸	تحلیل جایگاه نظام مالی اسلامی در الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت	دکتر مهدی صادقی
۳۹	دموکراسی به مثابه پیشرفت و تعالی	دکتر فرشاد شریعت
۴۰	اصالت فرد یا جامعه در الگوی پیشرفت از دیدگاه ابن‌سینا و ملاصدرا	دکتر محمدکاظم فرقانی
۴۱	تأملی بر جایگاه منابع طبیعی در الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت با تأکید بر بیانات امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری؛ مطالعه موردی: نفت و گاز	حجت‌الله برامکی
۴۲	بازنگری در مفهوم الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت	دکتر محمد صادق کوشکی
۴۳	الزامات تدوین الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت از منظر رویکرد نهادی	دکتر مصطفی سمیعی نسب
۴۴	روش‌شناسی تحقق اسلامیت و ایرانیت، در الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت: تعامل روش قیاسی و استقرایی	حسین عرب اسدی
۴۵	مراجعه به قانون اساسی، اصلی مهم در طراحی الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت (مطالعه موردی: الگوی اقتصادی قانون اساسی)	میشم پيله‌فروش

شماره نشست	عنوان مقاله	نام نویسنده
۴۶	جامعه‌شناسی شیعی و امکان یا امتناع الگوی پیشرفت در جمهوری اسلامی ایران	دکتر سیدمجید امامی
۴۷	جایگاه رویکردهای طراحی نظام‌های اجتماعی در الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت: رهیافت روش‌شناسی سیستمی	روح‌الله ابوجعفری
۴۸	تدوین نقشه راه الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت: تحلیل سطوح سیاستی و راهبردی در نظام حکمرانی ملی	دکتر رضا بنی‌اسد
۴۹	توسعه مرزهای فقه، تنها راه نیل به الگوی اسلامی پیشرفت	علی نعمتی
۵۰	طرح‌واره‌ای برای الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت	دکتر مجید مختاریان‌پور

۲. خلاصه نشست‌ها

به منظور دستیابی به مفاهیم مشترک، جمع‌آوری و جمع‌بندی اولیه نظریات ارائه شده در ابعاد نظری و کاربردی الگو و همچنین زمینه‌سازی جهت تولید اندیشه و نظریه‌پردازی در ابعاد نظری و کاربردی الگو، لازم است روش‌شناسی طراحی الگو، تعریف مفاهیم و راهبردها ارائه شده در این پنجاه نشست به طور خلاصه آورده شود. از این رو در این قسمت به طور خلاصه به بررسی نظر کلی هر یک از صاحب‌نظران پیرامون هر مبحث خاص خواهیم پرداخت.

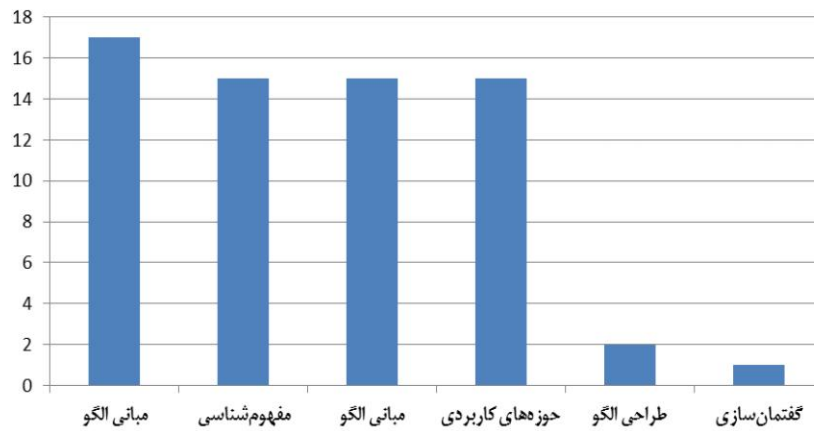
همان‌طور که در جدول زیر آورده شده، کل نشست‌ها و یا به عبارت دیگر کل مقالات را می‌توان ذیل این عناوین یعنی روش‌شناسی تدوین الگو، مفهوم‌شناسی، مبانی و اصول الگو، گفتمان‌سازی، طراحی الگو و الزامات پیشرفت در حوزه‌های کاربردی تقسیم‌بندی نمود که هر یک از این عناوین ممکن است شامل زیر‌عناوینی باشند. برای مثال مبانی و اصول الگو خود شامل مقالاتی است که به تفصیل و یا به طور خلاصه و اشاره‌وار به مبانی قرآنی، روایی، کلامی، فلسفی، اخلاقی، فقهی، حقوقی، تاریخی، تمدنی، جامعه‌شناختی و فرهنگی پرداخته‌اند. عناوین مقالات نیز با شماره ترتیب نشستی که در فهرست مقالات ذکر گردید، مشخص می‌شوند.

جدول ۲. موضوعات اصلی مقالات سلسله نشست‌های الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت

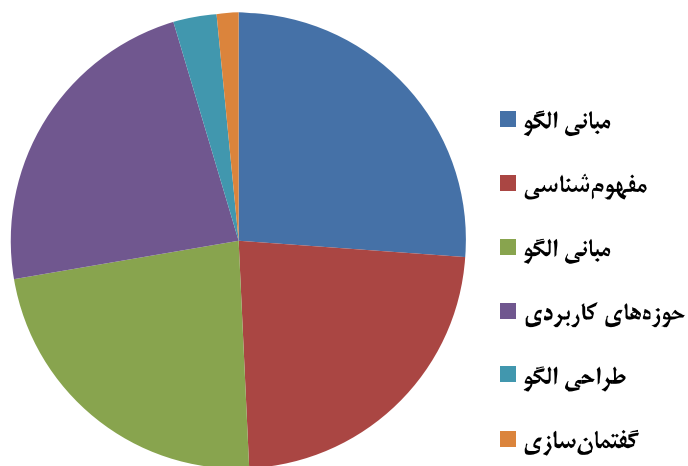
عنوان کلی	عنوان جزئی	عناوین مقالات مرتبط	تعداد مقالات
روش‌شناسی الگو	روش‌شناسی تدوین الگو	۱، ۲، ۳، ۹، ۱۴، ۱۷، ۱۹، ۲۹، ۳۱، ۳۲، ۴۳، ۴۴، ۴۵، ۴۷، ۵۰	۱۵
مفهوم‌شناسی	مفهوم‌شناسی مفاهیم پایه الگو	۵، ۶، ۷، ۸، ۱۶، ۱۸، ۲۲، ۲۳، ۲۵، ۲۶، ۳۳، ۳۵، ۳۷، ۴۲، ۴۴	۱۵
	دیدگاه مقام معظم رهبری	۱۱، ۲۳، ۴۱	۳
مبانی و اصول الگو	مبانی قرآنی و روایی	۷، ۸، ۱۶، ۲۱، ۳۷	۵
	مبانی کلامی و فلسفی	۲۰، ۲۷، ۳۶، ۴۰	۴
	مبانی اخلاقی	۳۳، ۴۹	۲
	مبانی فقهی و حقوقی	۵، ۶، ۱۷، ۴۹	۴
	مبانی تاریخی و تمدنی	۳	۱
	مبانی جامعه‌شناختی و فرهنگی	۳۵، ۴۶	۲
	گفتمان‌سازی	در طراحی الگو	۴
طراحی الگو		۲۹، ۵۰	۲
الزامات پیشرفت در حوزه‌های کاربردی	الزامات اقتصادی	۲، ۱۱، ۲۶، ۲۹، ۳۴، ۳۸، ۴۱، ۴۵	۸
	الزامات سیاسی	۱۲، ۱۳، ۱۵، ۲۸، ۳۹	۵
	الزامات حقوقی	۳۰، ۴۵	۲
	الزامات مدیریتی	۱۰	۱

شکل ۱. موضوعات اصلی مقالات سلسله نشست‌های الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت

نمودار ۱. تعداد مقالات موضوعات اصلی سلسله نشست‌های الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت

نمودار ۲. نسبت مباحث ارائه شده به کل مباحث

برخی از مقالات ارائه شده، در قالب بررسی اندیشه بزرگانی چون امام خمینی (ره)، مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)، ابن سینا و ملاصدرا به موضوع مورد بحث خود پرداخته‌اند که در جدول زیر به طور خلاصه به موضوعات مورد بررسی آن‌ها اشاره شده است.

جدول ۳. بررسی اندیشه‌ها

مقالات	مباحث	اشخاص
۱۱	لزوم توجه به جایگاه محرومین و ضرورت تأکید بر آن در طراحی و تدوین الگو	امام خمینی (ره)
۲۳	تبیین مفهوم پیشرفت بر اساس بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)	مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)
۱۱	لزوم توجه به جایگاه محرومین و ضرورت تأکید بر آن در طراحی و تدوین الگو	
۴۱	تأملی بر جایگاه منابع طبیعی در الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت	
۱۵	لزوم توجه به مقوله نوسازی و مؤلفه‌ها و عناصر اساسی در عرصه پیشرفت سیاسی با توجه به موقعیت خاص مقام معظم رهبر انقلاب	
۴۰	اصالت فرد یا جامعه در الگوی پیشرفت	ابن سینا
۲۰	اصالت عقل در الگوی پیشرفت از دیدگاه ملاصدرا	ملاصدرا
۴۰	اصالت فرد یا جامعه در الگوی پیشرفت	